

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo: „Angelček“

Štev. 5.

V Ljubljani, 1. maja 1896.

Leto XXVI.

Kdo je to?

Pi veš, o dete, kdo je to,
Ki pomlad daje nam novó;
Ki zvabi ptičice nazaj,
Odeva s cvetjem vrt in gaj?

On daje to, ki lepši je
Kot solnce, luna, zvezde vse!
Milejši kot cvetic odsev
In slajši kakor ptičic spev.

V nebesih biva in pri nas,
Povsodi biva — vsaki čas!
Nebo in zemlja, stvarstvo vse,
Dobrot Njegovih polno je!

Oj védi, dete, Bog je to,
Ki vedno bil je, vedno bo.
Nam je življenja gospodar,
Najmanjšo On ohrani stvar.

On vabi k sebi vse ljudi,
I tebe k sebi si želi!
V nebeško prišel boš pomlad —
Le móli in ubogaj rad!

A. K. Sežún-ov.

Šepec.

(Povest. — Spisal Ivan Rekar.)

V.

Če pridno delamo,
Nam nikdar žal ne bo.
Slomšek.

»Kako misliš ti o fantu?« vpraša necega dné Klanec svojo ženo, ko sta sedela sama v sobi.

»O tej pokveki, praviš, kaj da mislim? Pritepeno beraštvo ga je, nič družega. Veš, nič kaj mi ni všeč. Mojega sina tako nekako pisano gleda, kakor bi bil on naš, Drejko pa Jerinov.«

»Ne ropotaj, ne; ti samo Andreja hvališ, zato ker si nespametna, a ne veš, da me v resnici skrbi, kako bo s sinom, če se ne poboljša. To seme dan na dan napravi kakove budalosti, ti pa ne, da bi ga posvarila, daješ mu še potuho; a tako ne pojde več. Deček postaja vedno bolj živ in vrtoglav, pravi zlobnež je že, treba ga bo v roke vzeti.«

»Seveda, še tega se mi manjka, sedaj ga boš še pretepal, ko ga je sama pohlevnost in dobrot«, zagovarja mati sina pred modrim očetom.

Ta ne reče ničesar na to, ali zaradi tega ne, ker se ni hotel prepirati v tacih malenkostih s svojo ženo, ali pa, kar je še bolj vrjetno, ker je vedel, da ničesar s tem ne doseže, ako se sam ne loti in dečka ne vzame na svoje vajeti.

No, kar je oče govoril o Drejku, je vse do pičice resnično.

Dečak je bil vedno bolj sam svoj, kakor bi vedel, čegav je, da je sin bogatega posestnika in krčmarja Klanca. Ne trdim sicer, da bi bil že povsem izprijen, to prav ne, imel je še dobro srce, le prave vodilne roke je bilo treba, katera bi ga bila brzdala, kakor je treba krotiti in uzdati mlado žrebe.

A prav tega vodnika je Drejko pogrešal.

Oče je imel preveč z gospodarstvom opraviti in vrhu tega še z gostilno mnogo sitnega posla, o materi smo pa že slišali, kako je sodila o svojem »ljubem pohlevnem otroku«.

Ded Marko se ni toliko zanimal zanj, da bi ga bil nadziral, njegove stare noge nikakor niso mogle slediti brzim stopinjam šestnajstletnega mladeniča.

»Ti mrčes ti, nesnaga poredna, jaz bi ti dal čutiti to-le, samo, da mi prideš v pest«, hudoval se je ded včasih nanj in otresal vkrivljeno drenovko. Te se pa mladi porednež prav nič ni bal, dobro je vedel, da ga ne doseže. Skakal je torej veselo pred dedom, kadar je ta izlival svojo jezo v raznih priimkih, lepih in nelepkih, smijal se in burke vganjal s starčkom.

Kaj je hotel stari ded Marko. Uvidevši, da se ga vse karanje prav tako malo prime kakor bob stene — se je nasmehnil.

In mladi porednež je to priliko takoj porabil, priliznjeno je priskočil k dedu in ga objel.

Jedino hlapec Klemen je včasih zarentačil nanj, a preveč tudi ne, potem bi se zameril materi, kar bi imelo zle posledice, bodisi pri skledi ali kje drugje.

Torej je bil Andrejček sam svoj, in to je veliko vplivalo na njegovo vedenje, ki se ni moglo imenovati baš vzgledno. Zal in čvrst mladenič, bistro glave, a poreden kakor kopriva za plotom, tak je bil Klančev Andrej. S Šepcem se je bil nekoliko bolj sprijaznil, največ zato, ker mu Šepec ni zameril in z grda vračal burk, ki jih je ž njim Drejko vganjal.

»Priden pa je, priden ta Šepec. In vsako delo mu gre od rok, človek bi ne vrjel«, hvali Klanec proti gospodinji malega hlapčka.

»Priden mora biti, zastonj ga nikdo ne bo redil«, méni ona, ki se nikakor ni mogla sprijazniti s Šepcem, največ zaradi tega ne, ker je bila nevoljna na Jerinove nekoliko še zaradi one tožbe, ki sta jo imela njen mož in ranjki Jerin, nekaj pa tudi zaradi tega ne, ker je videla, da se oba dečka, Andrej in Šepec, nič kaj ne moreta sprijazniti, in ona je seveda pripisovala vse to na rovaš nedolžnemu Šepcu, Drejko je bil v njenih očeh itak samo pridni in zali dečko.

»Sedaj za božične praznike bo skoro gotovo silil fant domov. Braniti mu ne smeva, naj gre za par dnij, dela tako ni silnega, torej je moja misel ta, da mu speci kakovo potvičico ali kaj družega, — ženske same to bolj veste, — da ponese materi, vem, da je reva.«

»Spekla pa bodem, spekla, povančico, kakoršne ne vsak dan, da bodo vedeli pri Jerinovi, da tožba ni požrla zadnjega vinarja, da nismo tako skopi, kakor se misli.«

Klančeva mati bi bila gotovo še dalje govorila in utemeljevala, zakaj speče dobro pecivo, da ne stopi v sobo zdajci Šepec sam.

»Le k peči, le k peči, zunaj je mraz ko v pasjem gobcu, Božič se bliža«, prigovarja Klanec vstopivšemu hlapčku.

Ta si ne dá dvakrat reči, mirno pritisne svoj hrbet h gorki peči in gleda skozi okno ven, kjer snežena odeja krije zemljo.

»Mraz pa je, mraz, še v hlevu človeka zebe, in da nismo vrat ovili s slamo, gotovo bi se konji prehladili«, méni Šepec.

»Kje je pa Drejko?« vpraša mati precej osorno.

A Šepec, navajen tega trdega govora, se kratko odreže:

»Ne vem. Gori je menda pred cerkvijo.«

»Ta paglavec, nikdar ga ni doma, samo le jést pride, a potem takoj zopet na potep«, jezi se oče.

»Kaj méniš, da se bo kisal doma za pečjo! Naj se sprosti, mlad je še.« Tako zagovarja mati sina.

»Božič je skoro tu: kaj, morebiti bi šel rad domov pogledat, mar-ne?« povpraša gospodar, da bi govorico zavozil v drug tir.

»Kajpada, šel bi šel, le tega ne vem, če bi smel«, dé boječe Sepec in se še bolj pritisne h gorko zakurjeni peči.

»Jaz ti ne branim, le pojdi, za kaka dva dni te že pogrešimo, seveda predolgo ne, zakaj delo zaostane in zamujeno se ne dohiti tako lahko, kakor če se dela sproti.«

Mladenič pri peči ne odvrne ničesar, le z glavo kima, pritrjeva je modrim besedam dobrega gospodarja in strica. V duhu je pa že ves doma, pri materi, pri sestrici.

Gotovo je že vzrasla Jerica, in kako ga bo vesela! Kaj pa šele mamica, kako se bo ta vzradostila sina, ki ne bo prišel praznih rok domov.

Povesti iz avstrijske zgodovine.

(Piše Al. Stroj.)

XV.

Jožef II.

Ob času, ko je vladal cesar Jožef II., je bila na Češkem huda lakota. Skrbni vladar je ukazal po deželah, kjer je bila dobra letina, nakupiti žita, prepeljati je na Češko in razdeliti stradajočim prebivalcem. Hotel se je pa tudi sam osebno prepričati, kako se spolnjuje njegovo povelje; vzel je torej s seboj samo jednega spremljevalca in se odpeljal v poštnem vozu na Češko.

Kamorkoli je prišel, srečaval je voznike, ki so vozili žito. Pred uradnim poslopjem v majhnem mestecu blizu Prage zapazi več voz, obloženih z vrečami; okolo njih so stali vozniki in kmetje. Na obrazih se jim je videlo, da so nejevoljni, kar se je tudi spoznalo iz zabavljic, ki jih je cesar sam čul. Vladar stopi iz poštnega voza, pokliče jednega izmed kmetov in ga vpraša, zakaj je ljudstvo tako nejevoljno. Dobrosrčni kmet pač ni spoznal cesarja, ki je bil oblečen kot priprost častnik, in mu prostodušno odgovori: »Kdo bi ne bil nejevoljen? Od jutra že tukaj stojimo in čakamo na milost gospoda cesarskega uradnika. Vozniki bi radi oddali žito, mi bi je radi nesli domov, pa ne smemo brez njegovega dovoljenja.«

»Da, prav ima mož, ker se pritožuje«, reče pisar, ki je čul zadnje besede in prišel bližje. »Ura bo že štiri, in gospod uradnik se še ne more ločiti od vesele družbe. Ljudje pa čakajo tukaj trudni in lačni.«

»Oglasite me gospodu!« pravi nato pisarju Jožef, ki je le težko prikrival svojo jezo.

»Oprostite, gospod častnik, tega sedaj ne smem storiti, sicer sem ob službo«, odgovarja pohlevno pisar. Cesar pa ni maral poslušati daljnih opravičevanj, ampak je šel naravnost v prvo nadstropje. Ne da bi potrkal, stopi v uradno sobo. Cesarski uradnik in njegovi prijatelji so igrali. Ko ugledajo tujega častnika, gre mu uradnik naproti in ga osorno vpraša: »Kdo ste? Kaj želite?«

»Poročnik v cesarski službi sem in zahtevam, da takoj razdelite žito, ki so je pripeljali vozniki. Lačno ljudstvo čaka na vas že od ranega jutra.«

»Naj čakajo kmetje!« odgovori uradnik, zaničljivo se posmehujoč. »Ako nimate drugega naročila, gospod častnik, se vam priporočam. Z Bogom!«

»Zdi se mi«, pravi nato prav mirno cesar, »da vi sploh nimate časa spolnovati svojih dolžnostij. In vendar je sedaj ob času tolike nesreče treba, da se vsi vestno trudimo, da polajšamo veliko bêdo. Da vam pa vaša služba ne bode delala težave, zato od tega časa niste več cesarski uradnik v tukajšnjem mestu.« Pri teh besedah odpnê cesar svojo vrhno suknjo; na prsih se mu zasveti svitlo znamenje viteškega reda, in prestrašeni uradnik spozna, da je pred njim sam cesar Jožef II.

Cesar pa gre nato takoj iz sobe in se ne poslovi niti z jedno besedico. Ko pride zopet na ulico, pokliče pisarja in mu pravi: »Vi ste odslej najvišji cesarski uradnik v tem mestu. Razdelite takoj žito med stradajoče ljudstvo. Tako hočem jaz, cesar Jožef.«

Pisar takoj prav izvrstno opravi prvi posel svoje nove službe, tako, da je bil cesar prav zadovoljen. Vladar se je kmalu vrnil na Dunaj; ljudstvo si je pa še dolgo časa hvaležno pripovedovalo, kako skrbi za podložnike cesar Jožef II.

S p o m i n .

Mončana je bitva krvava,
Potihnil srditi je boj,
Z mrličji je krita planjava,
In majhen le rešen je roj.

Tu mati se rádosti joče,
Brat gleda tam brata zavzét,
Ponosno na sina zre oče,
Ki bil mu je v boju otet.

Ostali junaki veselo
Povračajo spet se domov,
Saj v boju jim vedno želelo
Srcé pod domači je krov.

Vse ž njimi srčno se raduje,
Vse peva jim slavo glasno —
Le nekdo na skrivnem vzdihuje
Ter rosno si briše oko.

Kdo burno naj rádost opiše,
Ko dojdemo v rojstveno vas?
Vsak naglo priskoči iz hiše,
In vsak jim častita na glas.

Bojevnik star dnij se spominja,
Ko sam bil tako je sprejet,
A žitja zdaj moč mu izginja,
Potrla ga teža je let.

Spominja se zlate mladosti,
Ko bil se za dom je srčno,
Dni srečne zrê v tužni starosti,
Zató se solzi mu okó.

Ciril Vuga.

Med cvetjem.

(Pomladanska slika.)

Maj je tu, veseli maj!...

Z jasnega neba se ljubeznivo smejó solnčni žarki, od juga pihlja prijetna sapica, iz gozda se oglašá kukavica, med grmovjem drobí penica svojo popevko in v vršičku visoke smreke ubira kos svoj pomladanski pozdrav. Na osojni rebri pozvanja snežnobeli zvonček, zraven njega piska trobentica, pod grmom se smehljá vijolica, a med travo se vspenjajo kvišku rumene zlatičnice. Na beli veterinici se ziblje metulj. po cvetju brenčé marljive čebelice in neutrudni čmrlji, a iz zemlje rijejo na dan zaspani hrošči. Manejo si oči in se zavzeti ozirajo okrog. Tako dolgo so spali! Zaspanci!

Poglej jih, kako začudeno gledajo vso radost in živahnost, ki jih obdaja! Zavedó se šele, ko jim zazvené na uho veseli klici:

»Maj je tu, veseli, blaženi maj!« ...

Tudi na Oplénčarjevem vrtu se pozná, da je maj v deželi. Gosto sadno drevje, ki je po zimi tako žalostno štrlelo navpik, ogrnilo se je hkrati z mehko belo in rožasto obleko. Široke drevesne krone so podobne duhtečim žrtvenikom, iznad katerih se dvigajo beli, nekoliko rdečkasti plamenčki izmed sočnatega zelenja. Sto in sto čebelic brenči po okrašenih vejah in srka méd iz rožnatih čašic. Zdi se ti, da je vsak cvet mala posodica za kadilo, ves vrt cvetličén gozdič, katerega napolnujejo opojne dišave, v katerem odmeva med brenčanjem hroščev jarna ščinkovčeva pesem in srebrna popevka siničic.

Zraven Oplénčarjevega vrta je zelena trata, nekoliko dalje pa jelov gozdič. Ob robu gozda stojé visoki grmi. Bohotno se je razšopiril po vsej meji črni trn ali trnoljica. S svojim štrlečim, črnim trnjem je bil podoben po zimi staremu, oboroženemu mejnemu stražniku. Vsakega, ki se mu je približal in hotel v gozd, vprašal je osorno: »Kam greš?« In če je hotel kdo brez odgovora smukniti čez mejo v gozd, zgrabil ga je in zarohnel nad njim: »Počakaj malo!« Malokdo mu je ušel brez kake rane na obleki ali dolge rdeče praske na roki.

In glej! Tega osornega, čmernega stražnika je obsula pomlad najprej s svojimi darovi. Jedva je odgnalo pomladansko solnce nadležni sneg s površja zemlje, že se je pokazalo na krivenčastih vejah črnega trna polno rjavih popkov, kateri so se debelili, dokler niso počili. Iz njih je pogledalo belo cvetje in v malo dneh je bil ves grm kar posut s snežnobelimi cveticami. Malokdo je maral prej za pustega mejnega stražnika, a zdaj se vse gnete okrog njega. Čebelice kar ne morejo od njega, mali hrošči ga obletavajo od jutra do večera in vaški otroci se veselo spenjajo ob njem, trgajoč bele cvetne češulje. Od zore do mraka ni miru na trati za Oplénčarjevim vrtom. Deca iz vse vasi se zbira tu.

Že takoj zjutraj, ko nekoliko posušé solnčni žarki jutranjo rôso, zasliši se po vasi drdranje otroških vozičkov in veselo kričanje. Dečki so vpreženi pri vozičkih, na katerih sedé njih manjši bratci in sestrice, a deklice potiskajo

od zadej. Vozovi so vsi okrašeni z zelenjem in cvetjem. Dečki si natikajo za klobuk cvetlične šopke, a deklice si pletejo vence ter si jih pokladajo na glavo. To vam je veselje na trati za Oplénčarjevim vrtom!

Kaj ne, mali prijateljčki, da je v takem času težko sedeti doma za zibeljo in zibati malega bratca ali sestrico? Bolj prijetno je na zeleni trati med veselo družbo.

To je vedela najbrž tudi Pezinova Angelica, ki je sedela žalostna v zaduhli sobi in zibala svojo malo sestrico Franciko.

Kadar je zaslišala pod oknom veseli krik in drčanje vozičkov, vselej je skočila k oknu na klop in otožno gledala na cesto, kjer je hitela vesela družba njenih tovarišic na trato za Oplénčarjev vrt. Kako rada bi bila šla tudi ona z njimi! Tolikrat je že prosila mater:

»Mama, naj grem tudi jaz z njimi!«

A mati so ji vselej odgovarjali:

— »Le doma bodi, doma, Angelica. Druge lahko letajo okrog, a ti moraš zibati Franciko.«

»Oh mama, pustite me, saj jo bom peljala s seboj na vozičku, kakor druge. In lepo ji bom igrala s cveticami, da ne bo prav nič jokcala. Kaj ne, da smem iti?«

— »Angelica, ti si še premajhna; lahko bi kam zapeljala voziček, in pripetila bi se ti nesreča.«

Ali Angelica se ni dala kar tako odpraviti. Tako dolgo je moledovala, da so ji morali mati dovoliti. — Vesela je tekla v kolnico in izvlekla izmed razne šare otroški voziček. Revica se ni malo trudila, da je dobila voz. Toda nič ni marala, da ji je padla na nogo vozna ročica, celo za kri, ki se ji je pocedila iz praske na roki, se ni zmenila danes. Skrbno je skrivala roko, da bi mati ne videli krvavega prsta.

Ko so jemali drugi dan Pezinova mati izza vrat motiko, da gredó na polje, stala je že Angelica z vozičkom pred hišo. Iz vozička pa se je smejala okrogololična Francika in nestrpno gonila svojega konjiča.

»Torej, Angelica, védi, kaj sem ti povedala! Pazi na otroka in glej, da kam ne zavoziš. Tudi ne letaj preveč z vozičkom, ker si še premajhna, da bi ga zmagovala. Ko pridem opoldne s polja, pa moraš že biti s Franciko doma.«

Mati so odšli na delo, a Angelica je veselo zdrčala na vas, kjer je bilo zbranih že več vozičkov. Ko so se sešli vsi, odpeljali so se z radostnim vriščem na trato za Oplénčarjev vrt.

To vam je bilo veselje, kričanje in tekanje na trati!...

Najprej so nalomili dečki trnoljičinega cvetja in zasadili posamezne vejice v zemljo ter si tako napravili vrtove. Posestniki vrtov so se vsedli med drevje in je varovali. Poredni nemaniči pa so se skrivaj priplazili in pulili drevje. To so zapazili posestniki in se spustili za bežečimi tatovi v dir: in šlo je čez drn in strn, dokler se niso upehali preganjalci in preganjanci.

Deklice so imele mirnejše igre. Nekaj so »delile prstančke«, potem pa so začele spletati vence, s katerimi so krasile vozičke.

„Maj je tu, veseli, blaženi maj!“

Tako je sledila igra igri, in brezskrbna deca sama ni vedela, kdaj ji je potekel čas. Šele ko je zazvonilo pri sv. Marku poldne, spomnil se je marsikateri, da je lačen. Nekatere so prišli klicat k južini, drugi so šli sami domov, ker jih je opominjal prazni želodec. Polagoma se je spraznila trata.

Ko so prišli Pezinova mati opoldne domov, sedela je Angelica že na pragu s polnim naročjem cvetic.

»No, Angelica, ali si dejala Franciko v zibel?« vprašajo jo mati.

Angelica prestrašeno pogleda mater in — molči.

Mati stopijo v hišo. Zibelka je prazna.

»Kje je Francika?«

Angelica gleda v tla in molči.

»Povej, kje je otrok! Ali ti nisem naročala, da pazi na-nj?«

Angelica začne ihteti.

»Takoj mi povej, kod si hodila z otrokom.«

— »Za — Oplénčarjevim — — vrtom«, ihtí boječe prestrašena deklica.

Mati odlože posodo in hité za vás na znano trato.

Na trati zagledajo voziček, a za vozičkom v travi med cvetjem sedečo Franciko. Zamišljena se igra s cveticami. Ko zagleda prihajajočo mater, stegne veselo ročice in zavpije:

»Mama, mama ...«

Mati jo vzamejo v naročaj:

»Ubogo dete, kako malo skrbi za-te tvoja pestunja! Pojdi k meni, moj srček.«

Drugi dan je zopet krasno sijalo ljubo solnčice. Trata za Oplénčarjevim vrtom se je zopet napolnila z veselimi otroki. A Pezinove Angelice vendar ni bilo med njimi.

Tiho je sedela doma pri zibeli in premišljevala včerajšnjo pozabljivost. — No, mati je niso hoteli preostro kaznovati, zato so ji kmalu odpustili kazen. Čez nekaj dnij se je smela tudi Pezinova Angelica zopet radovati na zeleni trati. Seveda je sedaj bolj pazila na Franciko in nikoli več ni prišla domov brez nje.

Stánon.

Svetniki — ljubitelji in ljubljenci živalij.

(Po Fr. Lindenu priobčuje Jos. Volc.)

VIII.

Sveti Helen je nekoč obiskal druge puščavnike. Ti so stanovali v divjih krajih, kjer jim je manjkalo vse potrebno. Sv. Helen nese svojim bratom živeža. Toda breme mu postane na dolgi poti pretežavno. Od daleč zagleda divje osle, ki so se podili po puščavi. Zato jim zakliče: »V imenu Jezusa Kristusa, našega Gospoda, pridi jeden izmed vas, da nese moje breme!«

In glej! takoj pridirja jeden izmed množice in mu ponudi svoj hrbet. Helen naloži nanj svoje breme, ga sam zajaše in jezdi hitro do celic bratov, katere je ménil obiskat.

IX.

Isti sv. Helen pride nekoč v nedeljo v samostan in opazi, da bratje nimajo službe božje. Vpraša jih, kaj je vzrok temu. Odgovoré mu, da ni prišel noben duhovnik; jeden sicer stanuje onkraj reke, a si ne upa čez vodo, ker se boji krokodilov. Nato reče Helen: »Ako hočete, grem in ga pripeljem«. Takoj odide. Prišedši na breg reke, kliče ime Gospodovo; kmalu priplava do njega krokodil. Ta žival, sicer grozna in požrešna, sprejme ga na svoj hrbet in plava ž njim na ono stran. Helen hiti k duhovniku in ga prosi, naj pride k bratom. Toda ker je bil zeló slabo oblečen, vpraša ga duhovnik, kdo in odkod je. Ko se je prepričal, da je pobožen mož, gre ž njim k reki. Tu seveda ni bilo nobenega čolna. Helen pravi duhovniku: »Ne bojte se, moj oče, hočem vam preskrbeti čoln.« Tedaj zakliče z močnim glasom in zapové, naj priplava krokodil. Kakor bi mignil, je bil tu. Helen stopi prvi nanj in povabi tudi duhovnika, rekoč: »Stopite nanj brez skrbi«. Ta pa se tako preplaši, ko zagleda divjo žival, da zbeži nazaj. Vsi pa, ki so bili ravno navzoči, so se silno prestrašili in čudili, ko so videli, kako vesel se je Helen peljal čez reko na krokodilu.

Isto se pripoveduje o sv. Pahomiju, da je večkrat rabil krokodile in se na njih vozil čez vodo. Ti so ga nosili prav pohlevno na svojih hrbtih in so plavali na breg, kjerkoli je svetnik zahteval.

Matevžek.

(Slika iz naroda.)

I.

»Matevžek, pusti nož, žagico in drugo orodje in pojdi mi hitro po drv na tnal«, kara mati Strgarica svojega sina. Pa te, dasi precej glasne besede mu ne pridejo do ušes, tako je zaverovan v svoje delo in vedno hitreje in hitreje reže in dolbe kos lesa. Napravil je že marsikateri voziček, izrezal marsikaterega možica, toda ročaja za pipec še ni izdelal nobenega, sedaj pa, ko se je začel njegov pipec klecati, sedaj si hoče napraviti nov lep ročaj. Zato je preslišal vse besede matere, ki ga vdruugo s kreplekim glasom pokliče:

»Matevžek!«

»»Kaj je, mati?««

»Po drva skoči, brzo!«

»Aha, po drva, že grem«, odgovori neposlušni sin. Medtem ko mati odhaja iz sobe, pobere nož, žagico, pilo, svederček, les in drugo, kar ima pred seboj, ter hiti iz hiše, pa ne po drva, kakor mu je odkazala mati, ampak v skriven kot za hlev, kjer bo lahko nadaljeval svoje delo.

Strgarjevi so skoraj najbolj revni v vasi Brdu. Očeta že dve leti krije hladni grob. Bil je priden in pošten krojač. Zapustil je ženo in čvetero otrok, ko so šteli komaj po štiri do šest let, jedino Matevžek je prekoračil takrat deseto leto. In baš najstarejši, ki bi moral materi najbolj pomagati, koristi ji najmanj; kaj koristi, še škodi ji. Pa je tudi — naj povem naravnost — mej vsemi najmanj umen. Ni čuda torej, če po neumnosti in po nerodnosti večkrat kako kuhinjsko posodo ubije, rezo orodje izgubi in včasih celo živali trpinči. Tega pa ne dela iz hudobnega srca, ampak ker ne razume, kaj se sme in kaj se ne sme. Tako smo ga videli, ko se je skril in ni storil, kar mu je naročila mati.

Strgarica je sicer sina dan na dan učila vsega, kar mora znati otrok v teh letih. Pripravila ga je celó tako daleč, da je mogel vzprejeti zakrament svete pokore. A Matevžek je ostal Matevžek. Skrbna mati je radi tega silno žalostna. Sama mora živiti sebe in čvetero otrok, delati ob lepem in grdem vremenu, ob vročem in mrzlem času, samo da zasluži nekaj — četudi ne dosti — kruha lačnim svojim otročičem. Matevžek ji pa dela tako preglavico in škodo. Materi Strgarici gré vedno huje za ljubi kruhek, in da bi vsaj nekoliko olajšala težko breme, ki ji leži na ramenih, odloči se za važen in tudi žalosten korak.

Neko jutro, ko je Matevžek na vse zgodaj vrtal, rezal, sekal, pristopi k njemu in mu reče:

»Matevžek, glej, toliko se moram truditi za-te, toliko trpeti za-te, a ti mi slabo povračaš. Kolikokrat si pritrgam skorjico kruha, da jo podam tebi, a ti me niti ne slušaš. Danes smo brez živeža, brez drv, brez vsega. Matevžek, jaz ne morem več skrbeti za-te. V trinajsto leto greš, pomagal bi si lahko sam.«

»Ali res, mati, že v trinajsto leto grem«, obregne se sin, ne menéč se dosti za materine besede.

»Ker nočeš pri domu nikjer delati, nikjer služiti«, govori dalje mati, »bo najbolje, Matevžek moj, da nas zapustiš in si sam prosiš kruha po svetu. Torbo sem ti že pripravila, hlebec dobim pri sosedu, to ti dam za pot, in pojdi skoro, kar jutri zjutraj se odpravi.« Pri teh besedah Strgarica zaihti — debele solze ji polijo od skrbij zgrbančeno lice. Ne bi gnala svojega lastnega sina od hiše, pa pomagati se ne dá drugače.

Matevžek se zasmije, ali ko vidi mater jokati, prihaja tudi njemu tesno pri srcu.

Napoči drugo jutro in ž njim ura ločitve. S solznimi očmi podá mati sinu torbo s hlebem, potem pa mu reče za v slovo: »Matevžek, vsako jutro in vsaki večer, veš, moli tisto molitvico k angelju varhu, pa še očenaš ali dva za pravo pamet; in za zadnjo uro nikoli ne pozabi moliti. — Kedar bi pa rad prišel domov, kar pridi.«

Matevžek si vse to dobro zapomni in pravi:

»Mati, vse bom storil, vse, zdaj pa grem, kakor ste mi rekli, oj, jaz kar grem.«

Strgarica stisne drobni ročici sinkovi, poljubi mu lice — Matevžek stopi iz hiše in izgine za voglom. Ko ga mati zadnjič pogleda, vzdihne: »Oh, morda ga ne bom videla nikdar več. Bog, ti ga spremljaj po poti, po oni poti, ki pelje gori k tebi!«

Med tem je Matevžek zapustil že zadnjo hišo svoje rojstvene vasi.

(Dalje prihodnjič.)

Vrabc in lastovka.

(Basen.)

Na streho je priletel vrabc k lastovki.

»Kam greš, lastovka?« vprašal je ščebetaje brhko sosedo.

»Na jug, na jug« začvrčala je ptica, »kaj ti pa ne pojdeš na zimo iz teh mrzlih in neprijetnih krajev?«

»Jaz, a zakaj neki?«

»Glej ga, bedaka, saj tu ne bodeš imel ni gorkega stanovanja, ni dovolj hrane...«

»In ko bi tudi moral poginiti«, odvrnil je dobri rujavček, »ne zapustim svoje preljube domovine, marveč ž njo hočem trpeti in stradati ter pričakovati boljših in srečnejših dnij.«

Siluška.

Mladeničev majnik.

Gledaj si, majnik prekrasni!
Kdo bi se ne veselil?
Materi Božji prejasni
Šmarnične venčke bom víl.

Sladka Marija Devica!
Tebi le bije srcé,
O, najkrasnejša cvetica
Ti si nebes in zemljé!

Glej me, jaz reven človeček
Tu pred oltarjem klečim,
Milostna! — prosim te deček,
Tvoj blagoslov naj dobim.

Tebi bom lučico vžigal,
Tebe bom s cvetjem krasil,
K Tebi bom srčice dvigal,
Tebi bom slavo glasil.

Srce zato naj mi diči
Čednostij Tvojih sijaj,
Končno pa k Sebi pokličí,
Mati! v nebeški me raj.

Radoslav.

Robinzoni.

(Igrica v treh dejanjih. — Spisal Svečan.)

III. prizor.

Veharjeva mati in Mirko.

Mati. Ali sta se — kje pa je Ivan?

Mirko. K mlinarjevim je šel.

Mati. Takó? ... Kdaj? Kod?

Mirko. Skozi okno, ravnokar. Po Franceta in Lojzeta je šel, da bi se skupaj učili.

Mati. Lepó je to! In ne, da bi me kaj vprašal. Vidva se nečeta poboljšati. Koliko sta se doslej naučila? Ali že znaš naštevanko?

Mirko. Znam.

Mati. No, koliko je štirikrat sedem?

Mirko. Štirikrat sedem je dva in ští —, dva in trideset.

Mati. Ni res! Dobro premisli! Torej, koliko je štirikrat sedem?

Mirko. Štirikrat sedem je dva in trideset.

Mati. Oj, ti lenuh! Takó si se torej učil! Osem in dvajset je! ... Ponovi! ... No, koliko je?

Mirko. Dva in trideset.

Mati. Le čakaj! Ti si nalašč rekel! ... Prašam te, otrok, na kaj pa ti prav za prav misliš? A? Na kaj misliš?

Mirko. Na cukreno hišico ... (*zmešan.*) Oh, ne, ... samo zdelo se mi je ... osem in dvajset je.

Mati. Ali, moj Bog, se ti li blede? Kaj pa sta počela z Ivanom? Ali se nista nič učila? — Naštevanko torej ne znaš. Kje imaš krščanski nauk? Daj ga sem ... Kaj se pravi krščansko-katoliško verovati?

Mirko. Krščansko-katoliško verovati se pravi: vse verjeti ... vse verjeti ... (*Obmolči.*)

Mati. Saj še ni konec! Ali ničesar več ne veš?

Mirko. Ničesar več!

Mati. Kam pa gledaš skozi okno? Saj me niti ne poslušáš ne! ... Kaj se pravi krščansko-katoliško verovati? Govôri!

Mirko. Dva in trideset.

Mati. Mirko! ... Ali kaj blebečeš?

Mirko. Oh ... pozabil sem ... Osem in dvajset je.

Mati. Ali jaz te vprašam, kaj se pravi krščansko-katoliško verovati?

Mirko. Krščansko-katoliško verovati se pravi: vse verjeti, kar je Bog ... kar je Bog ...

Mati. Mirko, to mi je preveč. . . Hotela sem vama prinesiti málico, takó pa ne dobíta ničesar; ne ti, lenuh, ne óni, ki mi uide tebi nič, meni nič ... Ravno prav, da je tukaj.

IV. prizor.

Mati, Mirko. — Ivan, France, Lojze (*pridejo skozi vrata.*)

Mati. (*Ivanu.*) Kod pa si hodil? Kdo ti je ukazal skakati skozi okno?

Ivan. Mati, nikar ne bodíte hudi ... Samá se takó težkó učíva, pa sem šel po Franceta in Lojzeta —

France. Da bi se skupaj učili.

Mati. A povej mi, Ivan, kaj sta počela z Mirkom ves čas, da se ni prav nič naučil?

Ivan. Učila sva se.

Mirko. Ves čas.

Mati (*Mirku.*) Takó! Saj sem videla, koliko znaš. (*Ivanu.*) Kaj si se ti navadil? Povej po pravici.

Ivan. Navadil sem se ... kaj je pridevnik.

Mati. In dve uri si se to učil? Pa morda še sedaj ne znaš. No, kaj je pridevnik? ... Pokaži, kje imaš knjigo?

Ivan (*išče po sobi.*) Ne vem, kam je prešla. Mirko, ali si jo ti kam dejal?

Mirko. Jaz že nikamor ne.

Mati. To kaže, koliko si se učil; niti ne veš, kje imaš knjigo. (*Vzame z mize neko knjigo.*) Kaj pa je to? Ali ni to slovnica? (*Odprè knjigo.*) Nò, zdaj mi povej, kaj je pridevnik?

Ivan. Pridevnik imenuje osebe in reči ...

France. Ohó, Ivan, to je samostalnik.

Mati (*Ivanu*) In ti še praviš, da si se učil? Povejta mi vendar obádvá, zakaj sem pa vaju zaprla v sobo? (*Mirko in Ivan molčita.*) Nečeta odgovoriti? Mirko, povej, zakaj sem te zaprla?

Mirko (*jokaje.*) Da bi spisal kazen ... naštevanko.

Mati. Na to bi bila skoro pozabila. Ali si spisal kazen? Kje jo imaš?

Mirko. Samó še od dveh naprej jo moram spisati.

Mati. »Samó« praviš? In spisati imaš še skoro vse ... Čuj me, Mirko, in ti, Ivan, tudi poslušaj! ... V šoli nista znala ničesar, kakor so se pritožili gospod učitelj, in da bi se kaj naučila, sem vaju zaklenila v sobo; vidva sta se igrala. Za kazen ostaneta zdaj tukaj, in dokler ne znata čisto vsega, ne ganeta se mi nikamor. Ali sta razumela?

Ivan. Toda, France in Lojze ostaneta pri naju?

Mati. Naj le ostaneta. A France, saj si že velik in pameten; gledi, da se bote pridno učili! ... Kaj pa nosiš tukaj v culi?

France. Kruha.

Mati (*Lojzetu.*) In ti tudi? ... Joj, kaj pa vama bo toliko kruha ... Kje pa imata knjige?

France in Lojze (*se molčé spogledata.*)

Ivan. Oh, mati, saj imava knjige midva z Mirkom.

Mati. No, dobro torej. Le pridni bodite; kadar bote znali, se pa pojdete igrat. (*Odide.*)

V. prizor.

Prejšnji (*brez matere.*)

Ivan (*tiho.*) Pst! Nekaj časa se le kar učimo ... Ti, Mirko, računaj, kolikor moreš na glas ... Jaz vzamem slovnico, ti, France, pa krščanski nauk.

Lojze. Kaj pa jaz?

Ivan. Karkoli ... nò, pa še ti računi. Torej začnimo.

(*Vsi najedenkrat, zelo glasno in počasi:*)

Mirko. En—krat tri je tri; dva—krat tri je šest ...

Lojze. En—krat dve je dve; dva—krat dve je ští—rí ...

Ivan. Pridevnik je tista beseda, ki nam naznanja, kakšna je oseba ali ...

France. Zakaj je Bog človeka ustvaril? Bog je človeka ustvaril ...

Mirko. Tri—krat tri je de—vet ... Ivan, kedaj pa odrinemo?

Ivan. — ali reč, ali čegava je ... Mólči vendar: če bi mati slišali!

Lojze. Kod pa prav za prav pojdemo? Jaz še zdaj ne vem natanko.

Ivan (*gre tiho proti vratom in dene prst na usta. Vsi molčé.*)

France (*čez nekaj časa.*) Ali so mati v veži?

Ivan (*odprè nalahko vrata in pogleda ven; potem zaprè glasneje in poskoči po sobi.*) Aló, fantje! Zdaj pa kar na noge.

France. Ali gremo naravnost skozi vrata?

Ivan. Ne bilo bi dobro. Mati so morda pred hišo — in kaj bi bilo potèm?

Mirko (*nezadovoljen.*) Okno je pa takó visoko.

Lojze (*malodušno.*) Jaz si že ne upam skozenj.

Ivan. Pa ostanita domá in se učita, če nočeta, da bi na otoku rihe lovila.

France. I, saj ni takó visoko ... Pa skočiva najprej midva z Ivanom, in potem vaju doli primeva za noge.

Lojze. Kam pa potèm?

Ivan. Zad za hišo, potlej ob meji, da nas kdo ne sreča, in čez Koširjev laz naravnost v gozd.

Mirko. Če so pa Koširjevi v laz?

Ivan (*nejevoljno.*) Pa naj bodo! Saj nas ne bo nihče izpraševal, kam.

France (*zleze na okno.*) Torej, zdaj naprej, jaz skočim prvi ... Vi pa hitro za mano. (*Skoči skozi okno.*)

Ivan (*na oknu Francetu, ki je zunaj.*) Ali kdo gre?

France (*zunaj.*) Nihče; le skóči!

(*Ivan skoči; Lojze in Mirko sta pristavila stola ob zid in se splazita na okno.*)

Zástor pade.

(Dalje prihodnjič.)

LISTJE IN CVETJE.

Iz mojega spisovnika.

(Priobčil Ant. Maier.)

1. Pravljica o začetku Blejskega jezera.

Pred davnim časom se je prostirala tam, kjer je zdaj Blejsko jezero, lepa raván. Sredi ravni je stal hribček, na katerem je bila podoba Matere Božje. Tu so se pasle mnogobrojne črede ovac. Pastirji pa so bili zlobni in so pustili, da so ovce lizale sveto podobo. Bog jih je zato kaznoval in pokril vso raván z vodo, le hribec s podobo svete Gospé je kipél iz nastalega jezera. Da bi tamošnji prebivalci potolažili jezo Božjo, sezidali so na otoku cerkvico Materi Božji na čast.

Logogrif.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

Z „b“ prepotrebna sem poljska priprava;
S „h“ dobro tekem, a le če sem zdrava;
Z „v“ pa sem ptica, zdaj črna, zdaj siva,
Včasih koristna, še večkrat škodljiva.
Ako omenjene črke odrežeš,
Čutiš skelečo me, kadar se vrežeš;

Če pa še jedno mi črko odpraviš,
Žensko s častitim imenom pozdraviš.
Zadnji dve črki bi še porabili,
Ako se bližamo komu z darili.

(Odgonetka v prihodnjem listu.)

Uganka.

(Priobčil Smiljan Smiljanič.)

Dnij vrsto, več kot sto,
Besedica ti znači;
Naglás ji predružači,
In kaj sedaj
Pové ti naj?
Nič drugega, kot — to!

(Odgonetka uganke v prihodnjem listu.)

Kdo vé:

13. V čem se loči natolcevanje od krive sodbe?
14. Zakaj krompir ogrebljejo, ko nekoliko zraste?
15. Kaj je „anagram“?

Odgovorna vprašanja v zadnjem listu:

10. Beseda kardinal je imela v začetku nekoliko drugačen pomen; tako so imenovali stalno nastavljene mašnike pri glavnih cerkvah. Pozneje so pa imeli ta naslov samo diakoni in župniki v Rimu pa sedem škofov v bližini tega mesta. Število ni bilo vedno jednako; določil je je šele papež Sikst V., ki je l. 1586. odredil, da število kardinalov bodi 70 (ne več), in sicer 6 škofov, 14 diakonov in 50 mašnikov. Za kardinale volijo papež, oziraje se na razne narode in želje vladarjev, navadno najzaslužnejše škofo, ki imajo poleg lahko naslov »diakon«, »mašnik«; tudi neduhovnik more postati kardinal (kot »diakon«). Papež Nikolaj II. je leta 1059. dal kardinalom izključno pravico novega papeža voliti; tudi je bilo določeno l. 1179. (III. later. zbor), da izvoljen je tisti, ki dobi dve tretjini glasov, in l. 1274. (II. Lijonski zbor), da se mora volitev vršiti v zaprti hiši (conclave). Najvažnejše opravilo kardinalov pa je, da papežu svetujejo in pomagajo pri vladanju sv. Cerkve in sicer v skupnem zboru, ki se imenuje konzistorij, ali pa v posameznih odborih, ki se zovejo kongregacije, n. pr. za sv. obrede, razširjanje sv. vere itd. V časti so prvi za papežem in tudi med svetnimi stanovi so enakopravni volilnim knezom in naslov jim je (od l. 1640.) »eminencija«; zunanje odlikovanje: rudeč klobuk in škrlatast plašč (od l. 1460.).

11. Krt ima telo tako vstvarjeno, da lahko rije pod zemljo: popolnoma je okroglo (valjasto) in povsod jednako debelo. Rivček mu je spredaj nasajen kakor za sveder. Zadnji nogi sta majhni in se lahko tesno pritisneta životu; sprednji lopatasti nogi sta bolj na stran obrnjeni in z lopatastimi kremplji kakor nalašč za kopanje prsti. Kratkodlaki žametasti kožušek pospešuje hojo po skopani ožini; ušesa nimajo uhljev in ušesno votlino lahko zapre z neko kožico in male oči tudi lahko skrije pod dlako.

12. Nekatere besede imajo to lastnost, da tudi potlej niso brez pomena, ako se jim kaka črka odvzame ali pridene, zamenali ali prestavi. Zagonetke, katere opisujejo pomen prvotne besede in tako nastalih besedij ter zahtevajo rešitev na podlagi takega opisa, imenujemo logogriffe.

Odgonetka palindroma:

Klop — polk.

Prav so uganili: Šlamberger Marinka in Tonček, učenca v Ljutomeru; Žnidaršič Anton, četrtošolec, Dolinar Jož., Hacin Jož., Kajfež Jož. in Kralj Alojzij, tretješolci v Alojzijevišču; Karlin Ivan, učen. III. razreda v Ljubljani; Zenkovič Ema, učenka IV. razreda v Ljutomeru; Kelec Viljem, šestšolec v Celju; Bajt Marica, Kelec Milan in Kramar Marija, učenci v Novištiti; Robič Trezika v Ljuto-

meru; Hafner Ter., Ivančič Ana, Meden Nežika, Pasquotti Ter., Poglajen Ana, Rant Slavka, Sartory Hermina, Tekavec Alojzija, Uršič Marija, Vrhunc Franciška, učenke Lichten-thurnovega zavoda; Hartman Tinka in Berti, učenki v Velikih Laščah.

Nove knjige in listi.

1. **Pomladni glasi. VI. Posvečeni slovenski mladini.** Z 8 slikami. Uredil in založil Matija Prelesnik. 1896. Kal. tiskarna v Ljubljani. Broš. 30 kr., kart. 40 kr. Leto za letom pošiljajo vrli ljubljanski bogoslovci to knjigo med svet; postala nam je priljubljena mladinska knjižica, četudi nima pripisanega tega naslova. Letošnji »Glasi« so nekoliko drugače ubrani, kakor smo jih bili poprej vajeni; zlasti v pesniškem delu zahtevajo že precej zvedenih čitateljev, da jim bodo pravi dušni žitek. Da bi vsaj bolj odrasli učenci v ljudski šoli mogli s pridom povžiti lepi epos: »Slavna zmaga Gojnika vojnika«, trebalo bi se nekoliko zgodovinskega, stvarnega in besednega pojasnila. Dokaj lažji je prvi daljši spis. Predmet je sicer tudi težaven: mikavno mladini opisati tuje kraje; a vrli pisatelj jo je pogodil. Opisal je mično in umljivo potovanje v divne Benetke, diko laške zemlje. V opisu so lepe primere in mnogi nauki za mladino so vpleteni med kratkočasno opisovanje. H koncu knjige se med liričnimi pesmimi lepo podá slika »Pomemben dan« in krasna je tudi zadnja povestica: »Blagor usmiljenim«. — Četudi v letošnjem zvezku ni veliko razlike, je pa ta sam razlika med drugimi, ki bode gotovo mikala vsaj nekoliko bolj odraslo mladino, kakor smo je veseli i mi. A. Zd.

2. **Marija, podoba pravice.** Šmarnice. Spisal Jožef Kerčon. V Ljubljani 1896. Založila »Katol. Bukvarna«. — Cena: v pol usnjo 90 kr.; v usnjo 1 gld.; v usnju z zlato obrezo 1 gld. 20 kr., (s pošto 10 kr. več). — Marijine knjige nam morajo biti že sploh v posebnem čislju; zlasti pa se nadejamo, da letošnje Šmarnice postanejo priljubljena družinska knjiga, ker je vsebina — življenje Marijino — stalne vrednosti, ne le za lepi majnik.

3. **Kakó ti je ime?** ali vzorno življenje naših svetih priprošnjikov v nebesih. Za mladino. I. Sv. Anton Padovanski. Str. 48. Cena: 6 kr. — Želeč, da bi vsaj večina naših šolarjev natančneje spoznala v prvi vrsti življenje svojega krstnega patrona, potlej pa tudi delovanje drugih najznamenitejših svetnikov, namenil sem se polagoma izdajati po bratovščini »Katol. društva detoljubov« v to svrhu primerno opisovanje svetniškega življenja. Prvi je na vrsti sv. Anton Padovanski, zlasti tudi zato, ker je bila lani sedemstoletnica njegovega rojstva. Ker je cena tako nizka, je pač taka knjižica primernejše darilo nego podobica.

„Vrtec“ izhaja 1. dné vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 2 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 30 kr. — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdajatelj, založnik in urednik **Ant. Kržič.** — Natisnila Katoliška Tiskarna v Ljubljani.